

Debby Petter:

‘Er werd niet over de oorlog gesproken’

De moeder van Debby Petter zat als Joods meisje ondergedoken tijdens de oorlog. Wat dat voor Debby zelf en haar kinderen betekende, vertelt ze in de reeks Laat oorlog geen generaties duren.

TEKST: BRAM DE GRAAF
BEELD: JANITA SASSEN

Op 4 mei zal Debby Petter bij haar moeder in het verzorgingshuis zitten voor de Nationale Dodenherdenking. “Ze is 93 en lijdt aan geheugenverlies. Ze ervaart de televisieherdenking nu anders. Het besef van het verschrikkelijke verleden is er nog, maar de behoefte daarbij stil te staan niet echt meer. ‘Is er niets leukers op tv?’ vroeg ze vorig jaar. Voorheen was dat anders. Het was een belangrijk moment thuis. Maar tranen? Bij ons? Nooit!”

Onderduiken redde Debby’s moeder Hélène Egger als kind het leven. Haar vader stierf in de gaskamers, net als haar twee broers. Na de oorlog groeide ze op bij haar grootouders, trouwde met een tandarts en kreeg kinderen. Over de oorlog sprak ze nooit. En dat had een grote impact; niet alleen op het leven van haar dochter Debby Petter, ook op dat van haar kleinkinderen. Om anderen daarvoor te behoeden werkte Petter met haar oudste dochter Sterre (42) mee aan *Laat oorlog geen generaties duren*, waarin Hanneke Groenteman meerdere ouders met hun kinderen interviewt over de nawerking

▷

*‘Toen ik ouder werd, raakte ik
geïrriteerd door mijn moeders zwijgen.
Er was nooit geruzie of een lach’*

◀ van oorlogstrauma's. "Openheid helpt bij het verwerken", aldus Debby. "Anders werkt het generaties door, zoals bij ons. Zo verweet Sterre's dertienjarige zoon haar onlangs dat ze altijd 'sorry' zegt en overbezorgd is. Dat gedrag heb ik overgebracht; ik heb dat overgehouden uit mijn jeugd."

Hoe zag die jeugd eruit?

"Ik was de oudste. Mijn vader was autoritair en vrij bepalend in ons gezin. Hij had zijn praktijk aan huis, alles was daarop afgestemd. Mijn moeder was volgzzaam. Ze was vaak moe, had veel last van migraine. Maar ze is altijd heel lief en bezorgd geweest; overbezorgd, dat wel. Ze heeft eens gezegd: 'Toen jij kwam had ik eindelijk iets van mezelf.' Wij kinderen waren haar redding."

Hoe kwam je achter haar verleden?

"Dat ging geleidelijk. De moeder van een klasgenootje zei eens tegen mij: 'Jij bent Joods, hè?' Ik vroeg thuis: 'Wat is dat?' 'Dat vertel ik nog wel, het is niet belangrijk', antwoordde mama. Ik voelde dat er iets was. Later vond ik haar poëziealbum. Ik las namen van mensen die ik niet kende. Een vader, een broer Daniël, een broer Julius. Ze bleek familie te hebben gehad. 'Waar zijn ze dan?' vroeg ik. 'Oh, die zijn nooit teruggekomen uit de oorlog.' Omdat ik haar niet verdrietig wilde zien, vroeg ik niet door. Pas rond 1990 kwam er een kistje boven water waarin foto's en briefkaarten van haar familie zaten. Ik heb het in mijn eentje 's avonds – de kinderen lagen op bed, Youp was optreden – bekeken. Verschrikkelijk. Eindelijk begreep ik het. Ik vroeg me af: hoe kun je leven met dat geheim en dat verdriet? Dat doe je dus door het volledig te blokken, zoals zij. Ze had zichzelf een opdracht gegeven."

En die opdracht was: zwijgen, zodat jullie nooit last zouden hebben van dat verhaal. Is dat gelukt?

"In eerste instantie wel. Er waren verklaringen voor dat ze moe en vlak was. En dan

PASPOORT

Naam: Deborah Daniëlle (Debby) Petter.

Geboren: Weesp, 10 september 1956.

Privé: Getrouwd met Youp van 't Hek, ze hebben twee kinderen. Debby heeft een dochter uit een eerdere relatie.

Opleiding: Havo en MO/HBO Nederlands.

Carrière: Werkte even als onderwijzeres. Presenteerde educatieve video's, waarna ze bij de tv terechtkwam. Eerst bij AT5 en van 1996 tot 2002 presenteerde ze het *NOS Journaal*. In 2009 verscheen haar boek *Ik ben er nog*, over haar Joodse moeder. Sinds dat jaar staat ze ook in het theater, zoals recentelijk met *Niet te geloven*.

ze zelden lachte. Alleen als Toon Hermans of Wim Sonneveld op televisie waren, schaterde ze het uit. Dat vond ik heel fijn. Maar toen ik ouder was, raakte ik geïrriteerd door dat zwijgen en dat er nooit ruzie werd gemaakt. Mama maakte alles mooier dan het was, lachte dingen weg. En dan

dat overbezorgd zijn. Ik ging me verzetten tegen die benauwdheid."

Hoe uitte zich dat?

"Ik werd op mijn achttiende verliefd op Youp, hij dacht heel anders. We liepen in tweedehands bontjassen door Amsterdam, hingen nachten in het café. Ik zat eens in mijn vaders tandartsstoel voor een behandeling. Ik had de nacht ervoor doorgehaald, waardoor de verdoving niet werkte. Woedend zei hij: 'Kom een andere keer maar terug! Verschrikkelijk zoals je jezelf verwaarloost.'"

Was Youps humor een verademing voor je?

"Het was niet vreemd dat ik bij hem terechtkwam. Ik zocht de lach en de losheid. Ik ging me in die tijd ook enorm verzetten tegen het herdenken. Ik zei thuis: 'We moeten loskomen van die oorlog.' Een nare gedachte achteraf, ik ben daar goed van teruggekomen. Een psycholoog verklaarde me later dat het onmacht was, omdat ik niet in staat was om het verdriet van mijn moeder op te lossen; verdriet dat er niet mag zijn, maar dat ik wel voelde. Ik wilde hoge cijfers halen om dat ondraaglijke verdriet van mijn moeder te verlichten, maar dat lukte niet. Het leidde bij mij tot faalangst. Ik deed in mijn ogen niets goed, was enorm onzeker. In gezelschap durfde ik nooit mijn mond open te doen."

En toch presenteerde je het Journaal voor miljoenen kijkers.

"Daardoor raakte ik ook in de war, al vond ik presenteren heel leuk. Faalangst is een reden dat ik stopte met het *Journaal*. Ik heb daarna professionele hulp gezocht. Daaruit kwam dat ik eigenlijk maar één ouder had, waardoor ik mijn identiteit niet goed had ontwikkeld. Mijn moeder had geen normale jeugd. Ze leed onder de schaamte dat zij het had overleefd en haar familie niet. Mocht ze er wel zijn? Ze wist daardoor niet wie ze was. En dus wist ik dat ook niet goed."

*‘Ik wilde hoge cijfers
halen om het verdriet
van mijn moeder te verlichten’*

Hoe werkt dat door op jullie kinderen?

“Ik heb mijn moeders gedrag gekopieerd. Als ze ergens over klagen, zeg ik: ‘Vervelend, maar het is geen oorlog.’ Ik maak evenmin ruzie, ben te beschermend. Dat vinden ze soms vervelend. Ik heb ook mijn onzekerheid aan hen doorgegeven. Gelukkig zijn het doorzetters en zijn ze op hun eigen manier ambitieus. En we praten er veel over. Doordat Sterres zoon nu zegt: ‘Houd eens op met dat overbezorgde’, realiseert ze zich eerder dan ik dat ze iets kan veranderen. Ik heb te lang doorge-modderd.”

In 1997 vertelde je moeder voor het eerst haar hele verhaal voor een project over Holocaustoverlevenden van Steven Spielberg. Veranderde dat haar?

“Enorm! Ze vertelde het verhaal heel feitelijk, zonder de gevoelens die daarbij hoorden. Daarom wilde ik het boekje *Ik ben er nog* schrijven, waarin dat gevoel wél aan bod kwam. Dat was lastig. Als ik vroeg: ‘Hoe voelde je je toen je vader was weggevoerd?’, antwoordde ze: ‘Dat weet ik niet meer.’ Ik heb dat toen voor haar ingevuld. Ik las het aan haar voor en dan zei ze: ‘Ja, zo was het.’ Ze ging ook op scholen haar verhaal vertellen. Opeens stónd daar iemand. Rechttop voor een klas, discussiërend met kinderen. Dat was zo bijzonder.”

Heeft het jou veranderd?

“Laatst hoorde ik ‘Vaya con Dios’ van Les Paul en Mary Ford. Dat kwam enorm binnen, want het was een van de weinige liedjes waar mijn ouders naar luisterden. Ik besepte dat mijn moeder daarop danste, terwijl ze dit verhaal met zich meedroeg. Ik kan daar echt om janken. Na *Ik ben er nog* en de voorstelling daarover, dacht ik: even geen oorlog meer. Ik was er klaar mee. Maar nu, jaren later, komt hij weer terug. Dat is niet erg, het moet. Want ik hoef maar naar mijn moeder te kijken en die oorlog is er weer. Oorlog gaat nooit weg.”

**Laat oorlog geen generaties duren | zondag
22.40 | EO | NPO 2**